Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

22.2.2022

Eduskunta

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Maa- ja metsätalousvaliokunta torstai 24.02.2022 klo 10.00 / E 1/2022 vp / Lausuntopyyntö

HÄMEEN ELY-KESKUKSEN LAUSUNTO YHTEISEN MAATALOUSPOLITIIKAN (YMP) UUDISTAMISESTA KAHDEN KOMISSION ASETUSEHDOTUKSEN OSALTA

1. Yleistä

Valmisteluasiakirjan mukaan Suomi pitää erittäin myönteisenä sitä, että YMP:n viljelijätukijärjestelmissä ollaan siirtymässä neuvovaan ja tuenhakijaa ohjaavaan toimintatapaan kattavan pinta-alamonitoroinnin myötä. Tämä ohjaava ja korjausmahdollisuuksia tarjoava suunta on merkittävä muutos aiempaan valvonnan pelotevaikutuksia ja seuraamuksia painottavaan järjestelmään nähden. Myös Hämeen ELY-keskus pitää suuntaa erittäin positiivisena.

Kattavalla pinta-alamonitorointijärjestelmällä tai hallinnollisessa tarkastuksessa havaitusta epäsäännönmukaisuuksista olisi tarjottava tuen hakijalle määräaikaan sidottu hakemuksen peruutus- ja/tai korjausmahdollisuus. Korjausmahdollisuus olisi hyvin laaja, usean kerran toteutettavissa ja se olisi mahdollinen vielä kattavasti pinta-alamonitoroitavien tukiehtojen osalta pinta-alamonitorointijärjestelmän laaduntarkastusvaiheessa, jotta tuloksellisuuskertomuksen oikeellisuuden tarkasteluun saadaan oikeat ja maastotietoja vastaavat tiedot. Muutokset merkitsevät sitä, että hakemusten käsittelyprosessi lähenee selvästi hallintolakimme periaatteita. Pidämme Hämeen ELY-keskuksessa muutosta tältä osin toivottavana ja pääosiltaan onnistuneena.

Uudistus merkitsee käytännössä kuitenkin myös sitä, että monitoroinnin avulla tarkastetaan Suomessa vuosittain kaikki maatalousmaa, joka tarkoittaa noin 1 miljoonaa lohkoa ja noin 2,2 miljoonaa hehtaaria. Sen lisäksi uudistuksessa esitetään kaikkien viljelijöiden raportoitavaksi esimerkiksi kasvinsuojeluaineiden käyttöä koskevia tietoa. Myös tuotosten ja tulosten raportoinnin tietojen tallennus ja koonti tulee aiheuttamaan merkittävästi hallinnollista taakkaa viljelijöille ja myös hallinnolle. Tältä osin voidaankin esittää, että tallennusvelvoite koskisi vain toimeenpanon kannalta välttämätöntä tietoa.

Eläintukien osalta on valitettavaa, etteivät strategiasuunnitelma-asetuksessa säädetyt ja käsiteltävänä olevassa täytäntöönpanoasetuksessa vahvistetut vaatimukset mahdollistane tukeutumista Suomessa totuttuun ja hyvin toimineeseen järjestelmään.

HÄMEEN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS
0295 025 000
www.ely-keskus.fi
Y-tunnus 2296962-1
Kirjaamo
PL 29, 15141 Lahti
kirjaamo.hame@ely-keskus.fi

2. Sähköinen asiointi ja monitorointi

Asiakirjojen mukaan sähköinen vuosittain tehtävä hakemus on asetusehdotuksen lähtökohta. Jäsenvaltion olisi perustettava kaksisuuntainen sähköinen tiedonvaihtojärjestelmä tuenhakijan ja hallinnon välille. Esitäytettyihin hakemustietoihin tarjottaisiin määräaikaan sidottu korjausmahdollisuus. Sähköinen Vipu-järjestelmä on toiminut hyvin jo kuluvalla ohjelmakaudella ja monet viljelijät ovat olleet tyytyväisiä järjestelmän tuomiin mahdollisuuksiin. Korona-aika ja etätöiden lisääntyminen ovat entisestään lisänneet sähköisen asioinnin positiivisia vaikutuksia, jolloin hyvät, helppokäyttöiset ja asiakaslähtöiset ja luotettavat sähköiset asiointikanavat ovat välttämättömiä hallinnon toimivuuden näkökulmasta myös tulevaisuudessa. Tässä on avainasemassa se, että ohjelmakauden alussa tietojärjestelmät olisivat kattavasti toiminnassa heti alusta lähtien. Tämä edellyttää myös sitä, että tietojärjestelmien kehittämiseen ohjataan riittävästi resursseja. Hämeen ELY-keskus pitää sähköistä hakua ja täydentämismahdollisuutta hyvänä lähtökohtana, mutta enemmän kysymyksiä herättää monitoroinnin laatu ja sähköinen vuoropuhelu ensimmäisinä vuosina. Myös selvityspyyntöjen määrää sekä niihin saatavien selvitysten ja paikkaan sidottujen valokuvien laatua on vaikea arvioida. Vaikka tavoitteena on, että tekoälysovellus käsittelee saadut selvitykset, tarvittaneen varsinkin ohjelmakauden alkuvuosina ihmisen (YTA-alue, ELY-keskus) tulkintaa. Aikaikkuna tulkinnalle tullee olemaan tiukka.

Liiteasiakirjojen mukaan tuen hakijalla olisi mahdollisuus lähettää sähköisesti paikkatiedon sisältävä valokuva/valokuvia lohkostaan, jos tuen hakija on eri mieltä analyysituloksen oikeellisuudesta. Maataloushallinnossa on käytetty hyvällä menestyksellä viljelijöiden ottamia valokuvia dokumentteina investointien (esim. rakennukset tai koneet) toteutumisesta, jolloin hallinnollista tarkastusta ei ole tarvinnut lähteä tekemään paikan päälle. Peltovalvonnoissa on havaittu, että epäselvien kasvustojen kuvaaminen ja käyttäminen todistusaineistona on kuitenkin huomattavasti vaikeampaa. Lähtökohtaisesti monitorointiakin voidaan kuitenkin pitää positiivisena kehitysaskeleena maataloustukien valvonnassa. Siirtymävaiheessa menetelmän käyttöönottoon liittyy kuitenkin myös riskejä, joista keskeisimpinä voidaan pitää monitoroinnin riittävää laatua, mahdollista kaksinkertaista työtä siirtymävaiheessa sekä ei-monitoroitavien tukiehtojen valvonnan järjestämistä.

Hämeen ELY-keskuksella on vain summittaisia tietoja monitoroinnin käytännön toteutuksesta Suomen tai Hämeen olosuhteissa. Tässä vaiheessa uusi menetelmä herättää lähinnä kysymyksiä. Mikä on riittävä monitoroinnin laatu Suomen olosuhteisiin, jotta täyttäisimme EU:n vaatimukset ja jotta hallinnollinen taakka jäisi sekä viljelijöille että hallinnolle kohtuulliseksi? Miten voidaan varmistaa, että viljelijät saavat varmasti tiedon sähköisistä tietopyynnöistä? Johtaako epäselvä monitorointi suoraan tukien epäämiseen silloin, jos viljelijä ei reagoi sähköisten järjestelmien täydennyskehotukseen? Kuinka paljon hallinnollista taakkaa tulee viljelijöille kasvukauden aikana vaadittavista lisäselvityksistä? Millaiset

viljelijän toimittamat lisätodisteet riittävät epäsäännönmukaisuuden poistamiseen? Mitkä ovat viljelijän mahdollisuudet lisätodisteiden esittämiseen silloin, jos epäselvien satelliittikuvien ottamisen jälkeen pellolta on korjattu sato tai se on muokattu esim. syysviljojen kylvöä varten? Edellä mainitut kysymykset selviävät todennäköisesti meille aluehallinnossa toimeenpanon etenemisen yhteydessä, mutta säädösvalmistelun yhteydessä olisi varmistuttava, ettei näistä synny ongelmia toimeenpanoon.

Valmisteluasiakirjojen mukaan pinta-alamonitoroinnin tulokset vahvistettaisiin tukipäätöksellä. Tuenhakija voisi tukipäätöksen saatuaan tehdä oikaisuvaatimuksen. Hämeen ELY-keskus haluaa kiinnittää tässä huomiota siihen, että tukipäätökset tehdään ainakin nykyään vasta kasvukautta seuraavana talvena tai kesänä. Tässä vaiheessa kasvukauden jälkeen uusien valokuvien tai todistusaineistojen hankkiminen olisi erittäin vaikeaa. Viljelijöiden onkin syytä varautua seuraamaan aktiivisesti Vipu-palvelun analyysituloksia kesän aikana jo ennen kuin heille lähetetään lisäselvityspyyntöä.

Tuotos- ja tulosraportoinnin edellyttämien tietojen kerääminen lisää hakemuksella kysyttävien tietojen määrää ja lisää muotovaatimuksia. Valmisteluasiakirjan mukaan tuen hakijalta edellytettävien paikkatiedon sisältävien valokuvien määrä voi muodostua merkittäväksi. Samoin uudistus johtanee siihen, että tuen hakijoista osan on harkittava esim. neuvontapalveluiden käyttämistä. ELY-keskus toteaa, että viljelijöiden valmiudet uudistukseen sopeutumiseen vaihtelevat merkittävästi. Useimmilla viljelijöillä on hyvät valmiudet myös uudessa toimintaympäristössä, mutta myös viljelijöiden koulutukseen ja opastamiseen on panostettava alkuvuosina merkittävästi. Samoin tietojärjestelmien teknistä neuvontaa olisi oltava riittävästi tarjolla.

3. Resursseista

Valmisteluasiakirjojen mukaan hallinnon lisääntyvät resurssitarpeet katetaan hallinnonalan menokehyksen rajoissa. Hämeen ELY-keskus toteaa, ettei sillä ole tässä vaiheessa riittäviä tietoja arvioida uudistuksen aiheuttamia resurssien muutostarpeita säädösten keskeneräisyyden johdosta. Joka tapauksessa ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että vuodesta 2023 uudistus on vain osittain käytössä ja että monia asioita joudutaan valvomaan edelleen myös paikan päällä. Tarkastajien kouluttaminen työhönsä vaatii kohtuullisen pitkän ajanjakson. ELY-keskusten valvonnan painopiste on siirtymässä kesältä syksylle, jolloin määräaikaisten tarkastajien käyttö nykyistä lyhyemmissä määräaikaisissa tehtävissä saattaa vaikeutua. Resurssien mahdollisimman tehokkaan käytön kannalta olisi toivottavaa, että tehtävät jakautuisivat mahdollisimman tasaisesti eri vuodenajoille ja että tehtävien hoidossa tarvittaisiin mahdollisimman vähän ruuhka-aikojen tilapäistä työvoimaa.

Asiakirjojen mukaan nykyinen valvonta- ja seuraamusjärjestelmä tulisi ylläpitää, jos maaseudun kehittämisen sitoumus tai sopimus jatkuu nykykaudelta uudelle kaudelle ja jos näitä ei ole mahdollista katkaista.

Kaikkien osapuolten etu olisi kuitenkin, että meillä olisi käytössä vain yksi valvonta- ja seuraamusjärjestelmä.

Yksikön päällikkö	Kari Kivikko
Valvontapäällikkö	Juha Poutiainen

Liitteet	Kirjoita tähän
Jakelu	Kirjoita tähän
Tiedoksi	Kirjoita tähän

Tämä asiakirja KEHA/1577/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/1577/2022 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Poutiainen Juha 22.02.2022 16:25

Hyväksyjä Kivikko Kari 22.02.2022 16:25